

Posudek oponenta na diplomovou práci Bc. Pavly MEZLÍKOVÉ *Zahraniční služba československých a českých diplomatů v 80. a 90. letech*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2019. 63 s. + přílohy.

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Krátká, Ph.D.

Záměrem předkládané diplomové práce je podle autorky nabídnout vhled do profesního a soukromého života specifické skupiny státních zaměstnanců, kteří v 80. a 90. letech minulého století pracovali v diplomatických službách. Tohoto cíle se diplomantka snaží dosáhnout prostřednictvím kombinace různých typů pramenů (odborná a memoárová literatura, archivní materiály, orálně-historické rozhovory). Zvolené téma lze jistě považovat za zajímavé a originální. Bohužel, výsledek v podobě předloženého textu vzbuzuje z pohledu čtenáře a jeho očekávání spíše rozpaky.

Hlavní problém celé práce spatřuji především ve skutečnosti, že autorka nedokázala téma promyšleně uchopit a strukturovat, což je patrné hned v úvodu, a sice z obsáhlého historického kontextu, který je s ohledem na časové vymezení práce až zbytečně podrobný (začíná rokem 1918!) a navíc se zaměřuje na témata, jimž později (tj. v empirické části) není věnována téměř žádná pozornost (např. rozpad Československa či integrace do evropských struktur). V důsledku toho se již tak útlá práce o celkovém počtu 68 stran začíná badatelsky „rozjíždět“ (ono „rozjíždění“ je navíc velmi sporné, jak vysvětlím dále) teprve až někde kolem 40 strany, což je poměrně pozdě.

Metodologická část práce by si rozhodně zasloužila větší prostor a důkladnější zpracování. Chybí především vysvětlení, proč byla zvolena takto široká výzkumná otázka ve vztahu ke konkrétnímu vzorku (v této souvislosti působí poněkud úsměvně proklamace autorky na s. 9, že chce prostřednictvím subjektivních narativů „... rekonstruovat objektivní obraz zkoumaných posledních dvou dekád 20. století.“). S ohledem na již zmiňovanou část historického kontextu, by práci prospěl širší tematický záběr na úkor časového zúžení, a to pouze na 90. léta (mimochodem do tohoto období spadá také převážná většina respondentů výzkumu). Diplomantka sice dostatečně reflektuje svou pozicionalitu (tj. částečné insiderství), nicméně dále v empirické části ji prakticky nevyužívá, což je podle mého názoru velká škoda. Představení pramenné základny (literatura, archiv, rozhovory) naznačuje, že autorka nepracovala s nijak pestrou paletou zdrojů – opomenuta je např. vzpomínková práce antropologa a bývalého diplomata Václava Hubingera (*Diplomatické Theatrum Mundi*, nakl. Epocha, 2017), který působil na MZV od roku 1994 a vystřídal několik velvyslaneckých postů.

Zejména u literatury pak absentuje jakákoliv snaha přiblížit čtenáři její povahu (tj. jakým způsobem je kniha psána, kdo je její autor a co chce knihou vlastně sdělit o profesi diplomata). Velikost výzkumného vzorku (9 respondentů) lze s ohledem na povahu kvalitativního výzkumu považovat za dostatečnou. Rozporuplně však na mě působí způsob anonymizace, kdy na jedné straně autorka používá v práci označení pamětníků akademickými tituly a křestními jmény, na straně druhé však v biogramech uvádí letopočty, funkce a údaje o zemích, kde pracovali, což umožňuje jejich snadnou identifikaci z veřejně dostupných zdrojů

(internet). V rámci diskuse bych se proto rád zeptal, zda pamětníci na anonymizaci nebo to bylo autorčino rozhodnutí?

Obdobně rozporuplný dojem ve mně vyvolává také empirická část, a to především pokud jde o způsob samotného zpracování. Autorka v metodologii neuvádí tematické okruhy pro rozhovory, čtenář tedy musí vycházet z předpokladu, že analyzovaná témata tvořila základní kostru všech interview. Pokud tomu tak skutečně bylo, pak je to podle mého názoru málo (a současně promrhaný potenciál). Diplomantka navíc (bohužel) víceméně rezignovala na interpretaci narativů. Text tak tvoří především kompilace citací a jejich následná parafráze bez snahy o hlubší pochopení zkoumané problematiky. Výše uvedená kritika se – bohužel – stává ještě zřetelnější v kontextu referovaných témat, která jsou naprosto „všední“ a „vágní“ (což je nepochybně částečně způsobeno oporou v pramenné základně tvořené zejména oficiálními směrnici a nařízeními) a rozhodně tak nenaplnují očekávání čtenáře z názvu práce.

S ohledem na specifickou povahu diplomatické služby bych očekával, že se autorka zaměří spíše na samotnou pracovní náplň (ať už doma či v zahraničí) – např. otázku napětí mezi centrem (Prahou) a periferií (velvyslanectví), loajality vůči Československu/České republice (resp. obecně státnímu zřízení), strategie rozhodování, řešení krizových situací, pohled na cizí kultury (a vice versa obraz České republiky v zahraničí), formální a neformální vztahy s představiteli cizích mocností apod. (absencí těchto témat totiž zároveň zcela ztrácí na významu historický kontext o směřování zahraniční politiky Československa/České republiky po roce 1989, protože tyto změny rozhovory v podstatě nereflektují). Malý počet respondentů přitom přímo vybízí – namísto popisu životních podmínek – k pokusu o psychologickou sondu do osobního charakteru diplomatů (jakkoliv si dovedu představit, že pamětníci mohou být vázáni mlčenlivostí s ohledem na anonymizaci bylo možné pracovat minimálně s modelovým jednáním v různých situacích).

Za naprosto vyprázdňený pak považuji závěr, který je pouze obdobou úvodu, tj. shrnutím, co se v jednotlivých kapitolách probírá bez jakékoliv snahy o „přidanou hodnotu“ vlastní interpretace. Po formální stránce práce odpovídá standardu, byť její délka se pohybuje na hraně přípustnosti pro odevzdání. Výjimečně se objevují hrubky či nesprávné tvary slov. Nepotěší absence obrazové přílohy či shrnujících tabulek.

I přes výše uvedené nedostatky nicméně předkládaný text – s přimhouřením oka – splňuje většinu požadavků kladených na závěrečnou kvalifikační práci magisterského stupně. Autorka především prokázala schopnost samostatně zrealizovat terénní výzkum za využití metody orální historie, sebraná data následně analyzovat a zasadit do příslušného historického kontextu.

Diplomovou práci Pavly Mezlíkové proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení nejlépe známkou 3 („dobře“)**.

V Praze, dne 3. 9. 2019

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.

